

EFECTE SOCIALE ALE EXTINDERII UNIUNII EUROPENE ASUPRA ATRAGERII INVESTIȚIILOR STRĂINE DIRECTE ÎN NOILE STATE MEMBRE DIN EUROPA CENTRALĂ ȘI DE EST

*Lector univ. dr. Mariana Mihăilescu
Universitatea "Constantin Brâncoveanu"
Facultatea Management Marketing în Afaceri Economice, Brăila*

Abstract

In the Central and Eastern European countries and in Romania as well, foreign investments plays an essential part in the process of structural reform, by economic modernization, inurement and consolidation of market mechanisms and competition encouragement. Moreover, foreign investments represent an important bet for these states, and input of foreign capital is a prerequisite for a steady financing of deficits in the balance of payments. The membership of the European Union (EU) has acted as a magnet for all former socialist countries concerning the attraction of direct foreign investments.

The present paper aims to highlight some aspects of the investment environment in Romania and other Central and Eastern European countries, EU members, as well as the main social effects of this process.

Investițiile străine directe (ISD) sunt adesea văzute ca un catalizator al transformărilor economice ale țărilor foste socialiste din Europa Centrală și de Est, membre ale Uniunii Europene. Acest lucru trebuie privit nu numai prin prisma faptului că ele reprezintă resurse financiare pentru achiziționarea de noi uzine și echipamente, ci și prin faptul că ele contribuie la transferul de tehnologie și la schimbările organizatorice, în general, dinspre economiile relativ avansate din punct de vedere tehnologic. În mod incontestabil ISD pot fi un propulsor în procesul de ajungere din urmă a economiilor avansate prin transferul și difuzarea tehnologiei. De altfel, în literatura de specialitate este acceptată asocierea ISD atât cu transferul de tehnologii de tip „hard” (mașini, utilaje, schițe etc.), cât și cu cel de tip „soft”(practici manageriale, informații).

Cu toate că riscurile politice se amplifică, Europa rămâne magnetul proiectelor de investiții străine. Studiul anual al Institutului de Economie Mondială relevă faptul că bătrânul continent începe să câștige teren în fața mai vechiului său competitor-Asia, în ceea ce privește capacitatea de atragere a proiectelor de investiții. Astfel, valoarea procentuală a proiectelor de investiții străine atrase pe piețele europene în anul 2005 s-a situat la 39%, în timp ce Asia a absorbit 31%. Studiul se axează pe identificarea destinației investițiilor realizate de companiile multinaționale în domeniul producției, serviciilor, cercetării și dezvoltării. Dintre cele mai apreciate tipuri de investiții se numără serviciile de afaceri, care dețin 20% din totalul proiectelor la nivel global. Un sector care a pierdut teren a fost cel al investițiilor în producție, iar cele în domeniul cercetării – dezvoltării au rămas în general stabile.

În raportul menționat se arată că printre cele 15 țări care au beneficiat în 2005 de 70% din fluxul total de investiții se numără și România. Țării noastre i se alătură, printre altele, Polonia, Singapore și Emiratele Arabe Unite.

La nivel mondial situația se prezintă astfel: Africa a atras doar două procente din toate proiectele derulate global în 2005. Europa este liderul investițiilor străine cu 39% din numărul total al proiectelor. Numărul unu în Europa a fost Marea Britanie, din punct de vedere al numărului de investiții, urmată de Franța. Europa de Est a atras circa 50% din toate proiectele din Europa care au vizat sectorul de producție, Polonia situându-se pe primul loc în 2005. America Latină a atras 6% din numărul total de proiecte la nivel global, iar America de Nord – 18%.

Pe țări, la nivel mondial, primul loc este ocupat de S.U.A., cu o medie anuală de 250,9 miliarde de dolari, urmate de Marea Britanie(112,9 miliarde de dolari) și China(86,8 miliarde de dolari) . Deși aflate încă foarte departe de primele țări clasate pe plan mondial în atragerea ISD, țările Europei Centrale și de Est au un potențial de creștere foarte ridicat. În încercarea de a-și spori atractivitatea în ochii investitorilor, aceste state au scăzut nivelul taxelor și impozitelor până la un nivel comparabil cu cel din Irlanda, de exemplu. Combinația dintre impozitele mici pe profit, salariile relativ scăzute și posibilitatea obținerii de subvenții din partea U.E. – dublată de existența forței de muncă înalt calificată și accesul liber la Piața Internă Unică – transformă statele central și est europene în locații atractive pentru investitorii străini provenind atât din vechile țări membre ale U.E., cât și din alte regiuni.

Competiția globală pentru noi locuri de muncă și investiții de capital se află într-o creștere continuă; regiunile dezvoltate și cele în curs de dezvoltare trebuie să-și definească și să-și implementeze în permanență noi strategii de atragere a investițiilor. Competitivitatea în strategiile bazate pe inovații și tehnologie va juca un rol vital în crearea de noi locuri de muncă. Conform prognozei UNCTAD, cele mai atractive state central și est-europene pentru investitorii străini sunt, în ordine: Polonia, Federația Rusă, Republica Cehă, Ungaria, România, Slovenia, Bulgaria, Ucraina. Clasamentul pe domenii de activitate este următorul: construcții, comerț, transporturi, industria auto, educație.

Potrivit Agenției Române pentru Investiții Străine (A.R.I.S.), în primele luni ale acestui an, ISD din România au ajuns la 3,473 miliarde de euro, în scădere cu 13,2% față de perioada echivalentă a anului trecut. Domeniile cele mai atractive pentru investiții au fost telecomunicațiile (19,45% din totalul investițiilor), industria constructoare de mașini (16,89% din total), serviciile (11,8%) și comerțul (10,7%). Alte domenii de care străinii sunt interesați ar fi și industria lemnului, a celulozei și hârtiei, industria energetică, industria materialelor de construcție. Conform aceleiași surse, pe termen mediu se așteaptă ca sectoarele IT, farmaceutic și alimentar să câștige o pondere tot mai mare din totalul investițiilor. În raportul aceluiasi organism național se mai arată că, regional, zona care a atras cele mai multe proiecte de investiții a fost București-Ilfov cu 288 de proiecte, urmată de Alba, Brașov, Covasna, Harghita, Mureș, Sibiu.

În condițiile diminuării capitalului de stat care a mai rămas de privatizat la noi în țară, investițiile străine se vor axa pe afacerile „începute de la zero”. De asemenea structura investițiilor străine se modifică, iar viitorul acestora este reprezentat de proiectele de tip greenfield.

După opinia specialiștilor, România ar putea atrage până în anul 2011 ISD anuale de 7,7 miliarde de dolari, situându-se astfel pe locul 30 din cele 82 de state incluse într-un top realizat de Economist Intelligence Unit (E.I.U.) și Columbia Program of Internațional Investment. Analizii internaționale prognozează, pentru anul 2008, investiții de 7,2 miliarde de dolari, iar pentru 2009 se anticipează o ușoară creștere, la 7,3 miliarde de dolari. Ritmul estimat de analiștii internaționali se încadrează și în așteptările reprezentanților A.R.I.S. Valoarea investițiilor pe cap de locuitor va fluctua în perioada 2007-2011 de la 453 de dolari, la începutul intervalului, la 333 dolari, la finele perioadei. Țara noastră va coborî, până în anul 2011, cinci locuri, față de acest an, până la locul 12 din 17, în clasamentul statelor est-europene, în funcție de acest indicator.

Printre avantajele României ca locație pentru investiții rămâne populația de circa 22 milioane de consumatori și capacitatea mare de absorbție a pieței naționale, forța de muncă ieftină și calificată, precum și o structură industrială diversificată. La toate acestea se mai adaugă și calitatea de membră a Uniunii Europene. În trecut, instabilitatea economică, progresul slab al reformelor, riscurile regionale ridicate și sistemele legislative imprevizibile au fost principalele obstacole în calea investițiilor străine directe.

Da-a lungul anilor, afluxurile de investiții în România au jucat un rol important la finanțarea deficitului de cont curent și la modernizarea unor sectoare economice importante. Investițiile străine au condus și la crearea de locuri de muncă, la dezvoltarea comerțului exterior și la creșterea Produsului Intern Brut.

În ceea ce privește investițiile străine directe ale României în alte state, valoarea acestora este foarte redusă, ea fiind în acest an de 0,1 miliarde dolari, țara noastră ocupând penultimul loc în Europa de Est, în funcție de acest indicator. Valoarea medie a investițiilor prognozate pentru Europa Centrală și de Est în intervalul 2007-2011 este de 96,8 miliarde de dolari, cea mai mare pondere urmând să o dețină Comunitatea Statelor Independente, cu 48,7 miliarde de dolari.

Nu este, însă, nicio surpriză că România se numără, în prezent, printre cele mai vulnerabile țări din regiune la criza mondială. Analiștii agenției de rating Standard & Poor's spun că în condițiile menținerii unui grad scăzut de lichiditate pe piețele internaționale, efectele se vor vedea cel mai repede în Letonia, Bulgaria, Turcia și România. Efectele vulnerabilității economiei naționale sunt vizibile prin reducerea volumului de ISD și a intrărilor de fonduri cu capital speculativ. Astfel, la nivelul primului semestru al anului 2007, datele publicate de Banca Națională arată un deficit de cont curent de peste 7,8 miliarde de euro, aproximativ dublu față de cel înregistrat în perioada similară a anului trecut. În plus, gradul de finanțare al deficitului de cont curent prin investiții străine directe a fost de 38% în primul semestru al anului 2007, spre deosebire de 77,8% în perioada similară a anului 2006. În cazul în care condițiile restrictive de lichiditate de pe piețele financiare internaționale se vor prelungii și anul viitor, atunci ratingul de țară al României ar putea să scadă.

Guvernul României intenționează să modifice legea investițiilor pentru a răspunde unor exigențe asumate în fața organismelor internaționale și cu scopul declarat al reducerii birocrăției și combaterii corupției. Cea mai spectaculoasă modificare se referă la structurarea investițiilor pe trei categorii, pragul minim al unei investiții eligibile fiind de un milion de euro, pe un orizont determinat de timp, investitorul având posibilitatea de a alege tipul de facilitate.

Prima categorie, denumită investiție de categoria 1, include doar investițiile mai mari de 75 milioane euro. În acest caz, pentru a beneficia de facilitățile respective, investitorii vor trebui să mențină investiția efectuată pentru o perioadă de cel puțin 15 ani de la data finalizării acesteia. Deosebit de important este faptul că, în acest caz, facilitățile se vor acorda pe o perioadă de maximum 60 de luni, în cazul acordării acestora în tranșe.

Investițiile din categoria 2, cuprinse între 25 și 75 milioane euro, beneficiază de facilități dacă investiția este menținută pe o perioadă de cel puțin 10 ani de la data finalizării, facilitățile putând fi acordate într-o perioadă de maximum 48 de luni, în cazul acordării acestora în tranșe.

Investițiile din categoria 3, mai mari de un milion de euro, dar sub 25 milioane euro, pot beneficia de facilități dacă vor fi menținute cel puțin 5 ani de la data finalizării. Respectivul facilități se vor acorda pe o perioadă de maximum 30 de luni, dacă sunt acordate în tranșe.

Potrivit legislației privind investițiile cu impact semnificativ în economie, facilitățile acordate investitorilor se referă la: scutirea de plata TVA pentru importul de utilaje și materii prime, precum și exceptarea de la plata taxelor vamale pentru importul de utilaje, echipamente. Alte facilități sunt: posibilitatea deducerii unei cote suplimentare de 20% din valoarea investițiilor, utilizarea amortizării accelerate și posibilitatea recuperării pierderilor fiscale din profitul impozabil în următorii 5 ani.

Pe lângă facilitățile prevăzute în legislația fiscală la momentul acordării acestora, legea definește alte cinci categorii, deosebit de interesante și tentante: acordarea de împrumuturi cu dobândă preferențială, garantarea a cel mult 80% din valoarea împrumuturilor pe termen mediu sau lung, asigurarea racordării gratuite la rețelele de utilități, acordarea dreptului de folosință asupra unor imobile din domeniul public și acordarea de subvenții la achiziționarea de active corporale și necorporale.

Pentru a beneficia de aceste facilități, cei interesați trebuie să înainteze autorității responsabile o cerere însoțită de studiul de fezabilitate. Dacă operatorul economic în cauză este eligibil pentru a primi facilitățile în cadrul schemei de ajutor de stat, autoritatea responsabilă va calcula quantumul maxim al ajutorului și va stabili formele sub care acesta poate fi acordat. Apoi, împreună cu autoritățile competente se va decide acordarea respectivelor facilități, notificând investitorul. În cazul în care se constată folosirea de către investitor a unor documente incorecte sau incomplete, autoritățile vor revoca obligatoriu decizia luată anterior. În urma unor astfel de acțiuni, autoritățile vor dispune recuperarea, rambursarea ajutorului de stat acordat până la momentul revocării și colectarea dobânzilor aferente.

La începutul anului 2006 sectorul străin din industria prelucrătoare din Ungaria asigura, deja, aproape jumătate din locurile de muncă, nivelul cel mai înalt în context central și est-european. Pentru comparație, statele dezvoltate, membre ale OCDE, înregistrau pentru același indicator niveluri de 47% - Irlanda; 25,8% - Franța; 6,9% - Germania; 0,8% - Japonia. Participarea filialelor străine la ocuparea forței de muncă este importantă cu deosebire în ramuri intensive în tehnologie, cum ar fi echipamentele electrice (în Ungaria - 72,8%, în Republica Cehă - 54,7%, în Polonia - 47,8%), precum și în industria de automobile (în Ungaria - 74,1%, în Republica Cehă - 68,3%, în Polonia - 65,6%). De asemenea, industria alimentară, o ramură cu piață stabilă, beneficiază de un aport important al sectorului străin. Dacă se examinează rolul capitalului străin pe ramuri în ceea ce privește ocuparea forței de muncă, se constată o dispersie în creștere a acestui rol. S-au înregistrat diferențe crescânde între statele central-europene, în legătură direct proporțională cu volumul de ISD pe locuitor și cu prezența proiectelor investiționale ce vizează exportul. Acestea conduc la o diversificare a structurii ISD și, implicit, la o diversificare crescută a structurii ocupaționale a filialelor străine.

Se poate afirma că filialele străine au jucat rolul de tampon împotriva erodării volumului de ocupare a forței de muncă în perioada dificilă a restructurării economice, fie prin generarea de noi locuri de muncă, fie prin conservarea celor existente. Totuși, în ceea ce privește amploarea acestui rol, se constată diferențe de la țară la țară, cea mai pregnantă contribuție a ISD înregistrându-se în Ungaria. Acest stat pare a se plasa în cea mai avansată etapă de restructurare, după o primă fază de reducere generală a nivelurilor inițiale excesive de ocupare a forței de muncă. În Ungaria, atât numărul total de locuri de muncă din industria prelucrătoare, cât și cel din sectorul străin au crescut. În Polonia, deși

dezvoltarea sectorului străin a fost foarte accentuată, această țară beneficiind în cea mai mare măsură de aportul capitalului străin la crearea de noi locuri de muncă, ISD nu au putut contrabalansa reducerea puternică a numărului de locuri de muncă din sectorul autohton. Republica Cehă a fost cea mai afectată, în ceea ce privește ocuparea forței de muncă, de contracția firmelor locale. Sectorul străin nu a putut să compenseze această situație, rolul său fiind unul complementar. S-a constatat faptul că proiectele investiționale cu capital străin nu pot suplini total scăderea numărului de locuri de muncă rezultată din restructurarea economică internă din aceste două state. Și reciproca pare să fie adevărată. Dacă procesul intern de restructurare este derulat cu succes, dacă sectorul local funcționează și el corespunzător în ceea ce privește ocuparea forței de muncă, și rolul ISD de substitut este benefic și sesizabil. Aceasta a fost situația în Ungaria începând cu jumătatea deceniului trecut.

Pe de altă parte, surprinderea în totalitate a impactului ISD presupune și luarea în considerare a efectelor de antrenare pe care le generează ISD în planul ocupării forței de muncă de către angajatorii locali. Este vorba, în primul rând, de investițiile care vizează eficiența și exportul și care fac uz de furnituri locale de bunuri și servicii, investiții care survin într-o etapă mai matură a tranziției și care nu reprezintă regula pentru ansamblul statelor în discuție. Și din acest motiv, efectele de antrenare din planul forței de muncă sunt, deocamdată, reduse.

Pe fondul recunoașterii nivelului de educație și de pregătire profesională tehnică relativ ridicat din țările foste socialiste, dificultățile născute din lipsa competențelor manageriale și organizaționale au determinat firmele investitoare să recurgă la organizarea de programe de pregătire a personalului, cu deosebire a managementului, dar și a lucrătorilor din domeniul marketingului și distribuției. Formarea profesională necesară pentru utilizarea tehnologiilor transferate prin ISD a constituit, de asemenea, o prioritate a firmelor străine.

În România, impactul capitalului antreprenorial străin asupra forței de muncă a fost pentru mulți ani limitat de nivelul scăzut al fenomenului investițional extern în economia românească. Majorarea stocului de ISD în timp, s-a realizat, în principal, pe seama unor mari afaceri de privatizare, ale căror efecte asupra forței de muncă au fost marcate de programe intense de restructurare, însoțite de o reducere eșalonată a numărului de lucrători, costurile fiind de tip social, suportate, de cele mai multe ori, chiar de către lucrători, iar, în ceea ce privește plățile compensatorii, de către stat. Mai mult chiar, au existat situații în care unii investitori străini au recurs la vânzarea unor active importante ale fabricilor achiziționate și au redus astfel dimensiunea activităților și deci numărul de angajați. Pe de altă parte însă, investițiile greenfield sau investițiile care au vizat producția în lohn din domeniul textilelor, confecțiilor și încălțăminteii, investiții creatoare sau susținătoare a locurilor de muncă au tins să compenseze efecte precum cele menționate mai sus. De altfel, studiile cu privire la efectele ISD în România au pus în evidență faptul că industria textilă, cea a pielăriei, încălțăminteii și industria alimentară înregistrau la sfârșitul deceniului trecut cele mai consistente contribuții ale sectorului străin la ocuparea forței de muncă, fapt determinat, cel puțin în ceea ce privește primele două subramuri, de amploarea deosebită a operațiunilor în lohn.

De asemenea, a început să-și facă simțită prezența crearea de locuri de muncă indirecte, fie legat de segmentul de furnizori, precum în industria de automobile, fie legat de cel al firmelor locale existente în aval de investiția străină, respectiv segmentul de beneficiari ai filialelor străine. În urma examinării impactului acestor investiții străine în România, se pot trage câteva concluzii relevante pentru problematica examinată:

➤ Se confirmă faptul că investițiile de tip greenfield, investiții ce presupun transferul unui pachet complex de resurse financiare, tehnologice, de experiență managerială și organizațională, sunt cele care au un aport net, de creare de noi locuri de muncă directe și indirecte. Investiția Tuborg realizată de compania Carlsberg constituie un exemplu în acest sens. Firma și-a început activitatea în România în 1998, cu 400 de angajați. În toamna anului 2004, numărul acestora crescuse la 750, din care două treimi lucrau în distribuție și vânzare și doar o treime direct în producție, ca urmare a faptului că fabrica este complet automatizată. De remarcat că alte aproximativ 4.000 de locuri de muncă au fost create indirect în rețeaua de distribuție și în activitățile conexe celei de producere a berii. O altă firmă care a realizat o investiție greenfield este Philip Morris International. Fabrica de țigări situată în Otopeni a fost finalizată în anul 2001 și are peste 600 de angajați;

➤ Achiziționarea de active ale statului în procesul de privatizare prezintă o situație distinctă: se produce o reducere, uneori dramatică, a numărului de locuri de muncă (ca de exemplu investiția Renault la Dacia Pitești, investiția Mittal Steel la Sidex Galați, sau investiția OTE la RomTelecom). Investiția firmei Renault la fabrica de automobile Dacia, realizată în cadrul procesului de privatizare a

însemnat și stabilirea prin contract a unei anumite succesiuni și a unui anumit quantum al disponibilizărilor. Înainte de privatizare, Dacia avea 27.560 de angajați, număr care a ajuns în prezent la 16.800, dintre care 11.500 de salariați în grupul Dacia și 5.300 salariați în cadrul rețelei de dealeri Dacia. La sfârșitul anului 2005, numărul lucrătorilor a ajuns la 16.280. O altă privatizare importantă, cea a combinatului Sidex Galați, realizată cu participarea investitorului indian Mittal Steel, a implicat disponibilizarea a 10.000 muncitori, prin programe suportate de către statul român. În prezent, numărul de angajați de la Mittal Steel Galați este de 18.000. Inovarea sistemului de management a inclus și un program de motivare a angajaților, incluzând acordarea de bonuri valorice, acordarea de prime în funcție de nivelul de productivitate și de calitatea produselor realizate, construirea a aproximativ 150 de apartamente pentru angajați. Disponibilizări masive, de peste 13.000 persoane (17.000 după alte surse) a presupus și privatizarea RomTelecom, prin vânzarea către compania grecească, cu capital aproape integral de stat, OTE.

De remarcat faptul că, în anumite cazuri cum este și cel al investiției Renault, scăderea numărului de locuri de muncă directe este compensată de generarea unor locuri de muncă indirecte. Astfel, 163 de furnizori ai Renault-Dacia au angajat 108.000 salariați. Desigur că acest ultim aspect nu poate fi redus la această formă de ISD, el fiind prezent și în cazul investițiilor greenfield. Dincolo de exemplele Tuborg sau Philip Morris, respectivul aspect poate fi suplimentar exemplificat cu investiția Coca-Cola în România care a condus la importante efecte în sectorul de desfacere. Conform studiului realizat în 1995 de un grup de cercetători de la University of South Carolina – SUA, aceste efecte constituie cel mai important impact economic al investițiilor realizate de firma menționată în România. În mod concret, este vorba despre încurajarea dezvoltării unui foarte mare număr de detailiști, pentru a căror dezvoltare desfacerea produselor Coca-Cola a fost decisivă. Se apreciază că 20.000 – 25.000 de mici puncte de desfacere (chioșcuri) au început să funcționeze pe această bază, în timp ce multe altele care desfăceau o gamă mai variată de produse ar fi dat faliment fără produsele Coca-Cola. Numărul de locuri de muncă susținute de vânzările produselor Coca-Cola se situa între 23.900 și 45.700. Se poate concluziona că, dată fiind preeminența ISD în procesul de privatizare, prin comparație cu cele greenfield, cel puțin într-o primă etapă a fenomenului investițional extern în România, efectul acestuia asupra ocupării forței de muncă, din punct de vedere cantitativ, este unul negativ. Totuși, trebuie să se țină seama și de numărul de locuri indirecte create, nu atât de riguros contabilizate, care relativizează afirmația de mai sus.

➤ Se constată organizarea de către investitorii străini a unor intense programe de pregătire profesională, dar mai ales managerială și organizațională, ceea ce semnifică un aport important la crearea de noi competențe și capacități profesionale și manageriale, precum și, implicit, asigurarea unor importante premise de creștere a productivității muncii și a eficienței activității. Politica grupului Renault la Dacia, spre exemplu, a pus un accent deosebit pe formarea profesională, grupul investind anual 50 miliarde lei în această direcție, cu deosebire pentru pregătirea managerilor (șefi de departamente, de servicii etc.), a diferiților specialiști, precum și pentru formarea pe meserii. S-a produs o alunecare pe orizontală a structurii organizatorice, astfel încât de la 11 niveluri ierarhice s-a ajuns la cinci, iar echipele de lucru au fost reduse mult, la 20 de muncitori. Managerii de la Pitești participă și la formări de tip „management corporate”, organizate în cadrul grupului Renault care permit cunoașterea în detaliu a strategiei grupului. O situație deosebită este și cea înregistrată cu ocazia investiției firmei Nokia în România. Astfel, investițiile totale ale acestei firme la noi în țară ar putea să ajungă la un nivel de 300 milioane de euro în următorii ani. Dacă celebrul concern finlandez va asigura, potrivit contractului încheiat cu statul român, un aport investițional de 60 milioane de euro, restul de 240 de milioane vor fi banii aduși de furnizorii tradiționali de componente ai Nokia din România care își vor muta liniile de producție în parcul industrial din Cluj. Recent, conducerea Nokia din România a avut o serie de întâlniri cu partenerii care și-au exprimat intenția de a urma beneficiarul în România. În urma acestora s-a hotărât ca piața forței de muncă locale să nu fie accesată într-o primă fază decât de Nokia, care în acest an va trimite la specializare în Finlanda 500 de angajați români.

Se remarcă și programele de pregătire profesională, la care participă angajații RomTelecom, preluată de firma grecească OTE, ce includ domenii precum utilizarea noilor tehnologii, cu deosebire a soft-ului de telecomunicații, lucrul în rețea, limbile străine. Forța de muncă calificată reprezintă în viziunea conducerii Tuborg un atu al României, managementul și marketingul reprezentând însă puncte slabe care fac extrem de utile programele de training. Implicarea investitorului străin se realizează și la nivelul educației terțiare. De remarcat, în acest sens, legăturile cu universitățile locale ale unor firme precum Dacia-Renault, sau chiar implicarea directă în timp a unor universități străine,

precum Washington University (SUA), Université de Quebec (Montreal-Canada), University of Hertfordshire (Anglia), cursanții urmând să lucreze, în bună măsură, pentru firmele străine ce operează în România. La rândul său, firma Coca-Cola a organizat o catedră de predare a tehnicilor comerciale și de distribuție, deschisă tuturor întreprinzătorilor români. Așadar, forma pe care o îmbracă investiția străină influențează realizarea și eficiența transferului de practici manageriale și organizaționale, situațiile în care există un partener local – într-o societate mixtă sau o întreprindere focală supusă privatizării – facilitând respectivul transfer.

Exportul actual masiv de forță de muncă al României nu face ca presiunile sociale să fie atât de importante încât să confere o dimensiune majoră rolului ISD în generarea de noi locuri de muncă. Oricum acest rol nu este de natură să marcheze reperatele macroeconomice ale dezvoltării unei țări. Mai important și mai susținut este rolul ISD în ameliorarea calității forței de muncă, în crearea unor manageri și a unor specialiști în marketing și vânzări de o altă calitate, în crearea unei alte culturi de organizație, mai aproape de economia de piață. Interesele țării vis-à-vis de ISD implică sporirea anumitor tipuri de investiții, respectiv a celor cantonate în activități cu valoare adăugată ridicată, a celor generatoare de exporturi și a celor de tip greenfield care presupun un transfer complex și mai complet de resurse economice. Toate aceste categorii de investiții presupun în primul rând implicarea investitorilor străini în asigurarea calificării superioare a forței de muncă, precum și, în ultima situație și un aport net pozitiv de locuri de muncă. Prin urmare, atragerea acestor categorii de investiții va fi de natură să contribuie și la asigurarea unor efecte benefice asupra forței de muncă. Pe de altă parte, trebuie menționată nevoia ca instituțiile statului să asigure un nivel educațional corespunzător, la toate nivelele, proces aflat pentru moment în suferință, ca urmare a deselor schimbări legislative, cu consecința deteriorării calității pregătirii forței de muncă în România.

BIBLIOGRAFIE:

- M. Diaconescu - Asocierea României la Uniunea Europeană, Editura Economică, București, 2003
- x x Contextul european și global de dezvoltare a României pre și post aderare, Institutul de Economie Mondială, București, 2006
- x x România și noile țări membre sub impactul integrării europene și globalizării, Institutul de Economie Mondială, București, 2005
- x x colecția publicației „Curentul”, 2006
- x x colecția publicației „Adevărul”, 2007
- x x colecția revistei „Tribuna Economică”, 2007